

תוכן עניינים

1.	מבוא	2
2.	זכויות, שוויון ואפליה	2
2.1.	זכויות	2
2.2.	הזכות לשוויון ושוויון הזדמנויות	3
3.	חוקי שוויון בישראל	3
3.1.	אפליה מבוססת גיל – חוק שירות התעסוקה	4
3.2.	אפליה מבוססת מוגבלות – חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות	4
3.3.	אפליה על בסיס מין	4
3.3.1.	חוק שיווי זכויות האשה	4
3.3.2.	חוק עבודת נשים	5
3.3.3.	חוק שכר שווה לעובדת ולעובד	6
3.3.4.	חוק גיל פרישה	7
4.	חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, תשמ"ח-1988	7
4.1.	היסטוריה חקיקתית	7
4.2.	הוראות החוק	8
4.3.	נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה	9
5.	שוויון הזדמנויות בקבלת נשים לעבודה	9
6.	סיכום	10
7.	ביבליוגרפיה:	12

נושא: שוויון הזדמנויות בעבודה

הצגת גורמים עקריים לאפליה בקבלת נשים לעבודה

1. מבוא

מדינת ישראל "... תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות"¹.

מדינת ישראל הוקמה כמדינת רווחה, המבקשת לדאוג לזכויות חברתיות בסיסיות של כלל אזרחיה, חינוך, בריאות, ותעסוקה ועוד.

מדינת ישראל מקדישה תקציב לא מבוטל לטובת שירותים חברתיים אך יש הטוענים שעל אף זאת, קיימת נסיגה מאחריות המדינה לאזרחיה.

המחאה החברתית שקמה ב-2011, מתוך תחושת אי צדק חברתי הושתתה, בין היתר, על תחושת אי שוויון והולידה את דו"ח ועדת טרכטנברג אשר קבע כי על מדינת רווחה להציב יעדים חברתיים לרבות הגדלת התעסוקה, שילוב אנשים עם מוגבלויות וקבוצות מופלות בשוק העבודה, הקטנת העוני ואי השוויון, יצירת מערכת אכיפה של חוקי העבודה וחוקי מגן של משפט העבודה והגברת האכיפה באמצעות חקיקה².

דיני השוויון פותחו על בסיס קריטריונים שונים אשר אחד החשובים שבהם הוא המין. מכאן שאפליה על בסיס מין הפכה לאפליה אסורה.

במהלך עבודה זו אנו נסקור את החקיקה שנועדה להבטיח שוויון במדינת ישראל, נתמקד בחוק שוויון הזדמנויות בעבודה³ (להלן: "חוק שוויון הזדמנויות"), נערוך סקירה היסטורית של החוק ולבסוף ננסה לעמוד על הגורמים לאפליה בקבלת נשים בעבודה.

2. זכויות, שוויון ואפליה

2.1. זכויות

"זכויות אדם" מוקנות לאדם באשר הוא אדם, מכוח כבודו האנושי וטבעו, ללא תלות או קשר בכוחו של שלטון כלשהו ובכללן נמנות, בין היתר, הזכות לחיים, לחירות ולרכוש (קניין) ועוד כזכויות 'טבעיות' של כל אדם כלפי כל שלטון⁴. זכויות אלה מתחלקות לשלוש קטגוריות:

- ❖ זכויות טבעיות: הזכות לחיים, לחירות ולקניין אשר הורחבו לחופש העיסוק, הדת, המצפון, הביטוי ועוד.
- ❖ זכויות פוליטיות או זכויות אזרחיות - זכויות טבעיות שאין בסמכות המדינה לשלול או לפגוע בהן ללא הצדקה (הזכות לבחור ולהיבחר, להתאגדות פוליטית, למתוח ביקורת על השלטון ועוד)⁵.
- ❖ זכויות חברתיות שעניינן היבטי רווחה ונועדו להבטיח צרכי חיים בסיסיים (הזכות לבריאות, לעבודה וזכויות עובדים, לחינוך, למשפחה, לקיום בכבוד, בטחון סוציאלי, מדור, בטחון תזונתי וכד').

¹ הכרזה על הקמת מדינת ישראל, ע"ר התשי"ח 1

² דוח טרכטנברג, עקרונות למדיניות הכלכלית-חברתית <http://hidavrut.gov.il/content/4257>

³ חוק שוויון הזדמנויות בעבודה, תשמ"ח – 1988, ס"ח תשמ"ח מס' 1240

⁴ רות גביזון "דרך ארץ דת ומדינה, אסופת מאמרים והרצאות בנושא יהדות, שלטון וערכים דמוקרטיים" ירושלים תשס"ב, עמודים 97-107,

<http://www.daat.ac.il/daat/eZRachut/demokratia/zhuyot-2.htm>

⁵ שם.

2.2. הזכות לשוויון ושיוויון הזדמנויות

שוויון או שוויון זכויות הינו חלק מזכויות חברתיות והפכו ערך מרכזי בדמוקרטיה. העקרון הטמון בחובה הוא כי בני האדם נולדים שווים בזכויותיהם ובערכם ויש לבחון אותם על סמך ולפי כישוריהם בלבד, מבלי להתייחס לנושא הדת, גזע, לאום או מין.

שוויון הזדמנויות משמעו מתן הזדמנות שווה או במילים אחרות איסור הפליה בין בני אדם.

קיימות שתי גישות בפירוש ומימוש זכות השוויון ושיוויון הזדמנויות:

- השוויון הפורמלי או מתן יחס שווה לכל מי שנמצא במעמד זהה.
 - השוויון המהותי לפיו מן הראוי לקחת בחשבון נתוני פתיחה שונים, או הבדלים אחרים בין אנשים שונים ולהשוות את התנאים הקיימים בין מגזרים ומעמדות שונים בחברה ולאפשר ניעות חברתית ללא קשר לנתוני הפתיחה הלא שוויונים הקיימים בחברה.
- כיום, אימצה החקיקה את שתי הגישות הנ"ל ולצד חקיקה שוויונית אשר שמה פעמיה להשוואת שכר וזכויות במקומות העבודה בין נשים לגברים, קיימת חקיקה המאמצת העדפה מתקנת לצורך הגשמה והשג עקרון השוויון.

3. חוקי שוויון בישראל

במדינת ישראל נחקקו חוקים רבים אשר מטרתם להילחם בתופעת האפליה ואי השוויון על בסיס פרמטרים שונים. להלן נסקור את העיקרים שבהם תוך בחינת הפרמטר עליו מבוסס החוק.

3.1. אפליה מבוססת גיל – חוק שירות התעסוקה

בסוף שנות ה-50 נחקק חוק שירות התעסוקה⁶ האוסר על לשכת התעסוקה לנקוט באפליה כלפי אדם בשליחה לעבודה, בין השאר, מפאת גילו⁷. זהו צעד קדימה בהגנה על זכות השוויון, אם כי בפועל לא היווה כלי ראוי כנגד אפליה על בסיס גיל (הפרתו גררה סנקציה פלילית בלבד, לא היה לנפגע תמריץ לתבוע על פיו, לא היו מספיק תקציבים לאכיפה מסודרת והוא עסק בקבלה לעבודה בלבד).

3.2. אפליה מבוססת מוגבלות – חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות

חקיקת חוק שוויון הזדמנויות לאנשים עם מוגבלות⁸ היווה שלב חשוב בתהליך שינוי הגישה החברתית כלפי אנשים בעלי מוגבלויותהם. ב-1998 נחקק החוק ומטרתו להגן על כבודם וחירותם של בעלי מוגבלות, לתת מענה הולם לצרכיהם המיוחדים ולאסור אפליה כלפיהם - למעט אפליה מתקנת הן בהעסקתם והן בפיטורם⁹ - כך שיוכלו לחיות באופן עצמאי, פרטי

⁶ חוק שירות התעסוקה, התשי"ט-1959, ס"ח תשי"ט 270.

⁷ שם, סעיף 42 (א) לחוק.

⁸ חוק שוויון הזדמנויות לאנשים עם מוגבלות, תשנ"ח – 1998, ס"ח תשנ"ח מס' 1658.

⁹ בשי"א (י-ם) 2968/01 ביליתי נ' ג'רוסלם פוסט פבליקיישנס (פורסם בנבו 2.12.01).